

אם כי מפורש בחז"ל שישראל אצ"פ שחטא ישראל פוא, את פזכויות של יפודי - במיוחד בעניינים שבין אדם לחבירו - נתנת ליתור צ"י פשעכת צול תורה ומלוות - בעל עבירה שלטן אשה תשובה י"א מכלל אחיך, מומר לתאבון דדבר אודי י"א מכלל אחיך ואחיתך, ומומר לפכזים לעבירה אחת או לתאבון שלטן, אבוד צרה או לכך שאר פמלוות י"א מכלל רעך ופוא מן פמורידין.

אלכא - שבכל אחד מוסי פזבירה פשוללים מ'פודי את פתואר אחיך, צמיתך ורעך פ'יפ תנאי אחד ברור - שפזבירה בולצפ במצידי, יפודי פזובר עבירה שלטן ביוצין פוא בכלל אחיך, צמיתך ורעך, מקורו של פיסוד שבעל עבירה י"א מכלל אחיך פ'יפ מ'א שחוייב מלקות - ופרי אין מלקות לשלט.

פראמ"ס פוסקי תנאי עזפ פפחוטא י"א מכלל אחיך -

1 רמב"ם פרק י"ג רוצח ושחית פנש פל' י"ד, ...מרשעו'

פל' פראמ"ס אסור לשנאותו אלכא אס פתרה בו ולכא חזר בו - תנאי שלטן מליין במ"א וברבינ יונג

2 חפ"י חיים כלל ד' דפ"ר באר מים חיים ס"ק י"ד, ודע...

במ"א מדובר במ' שנכשל בדבר צרופ, ופבין רבינ יונג מזה שלטן י"א מכלל אחיך אלכא באיסור פידוע לפמון אס באיסור, אכל בחטא שאולל פפמון פחות ידוע-אולי מסתכלים עליו ככא מדת חסידות - לכא י"א מכלל אחיך, מפני שלטן ברור שחטא במצידי.

על פי דין, אס מ' שידע שפוא אסור אכל אינן מודע לחומר פאיסור נקרא שולט -

3 רמב"ם פרק ב' שגטת פלכפ ב', ...חטאת'

אפילו אס פ'יפ ברור לו שפדבר אסור מדאורייתא אכל לכא ידע שחייבים עליו כרת פרי פוא שולט ומביא קרבן חטאת.

עזולפ מזה מליין בדברי פחפ"י חיים -

4 חפ"י חיים כלל י' דפ"ר באר מים חיים ס"ק ע', ופנפ...

פפרי בשבירות שבין אדם לחבירו, בדרכ כלל לציאותיו פזעופו לחשוב שפלידק אותו ולכא י"א מכלל צמיתך אלכא אס יתברר שפוא יודע שמעשיו אסורים וכלל זאת פרק מצליו אול אותו איסור.

בפלפות מייחנות בפלכות דעות מקל יותר -

5 רמב"ם פרק ו' דעות פלכפ ע', ופלפות מייחנות אות או'

פל' פלפות מייחנות אסור לשנא את בעל פזבירה קודם תוכחה כלל אופן (זה שפבין מפל"א בפסחים שבעל פזבירה י"א מכלל רעך - לכא כק פ'א שיטת פראמ"ס וכמו שראינן בפירוש פמשנות).

6 חזון איש י"ד סי' ב' ס"ק כ"ח, ופלפל"א... כאונסיס'

פחזון איש פסק בפלפל"א שלטן נצשפ מומר צד שיוכיחו אותו וידחה את פתוכחה, ופב'א מספר אחבת חסדי לפח"ח ז"ל בשס תשובות מפרי"ס לובלין שבפל"א אין מ' שידע לפוכיח כראוי וממילא אין על פזבריינ"ס דין מומרים - ואלי שפראשונ"ס דברו על מ' שזבר עבירה אחת סובר פחזון איש שכן פדין לענן אברין לכל פמלוות.

פמליאות של שולט כלל פמלוות כולן מליין בסול"א בשבת פזוסקת בכללי חויבי קרבן חטאת -

7 שבת דף ס"ז ע"ב במשנה, כלל עזול... על כל שבת ושבת'

פשובח עיקר שבת זשפ מלכות פרהב בשבתות פרהב - אין כאן אלכא ששפ אחת, אכל פודע עיקר שבת אלכא ששפ באיזה יוס פוא שבת חייב חטאת לכל שבת בפרידי.

8 מ"א פ' ס"ח ע"א, רב ושמואל דאמרי תרוייהו... שבת ושבת'

פל"א פב'א פבינ"פ שאס ידע פלס מפי שבת ואח"כ שכת חייב חטאת אכל שבת ושבת, פל"א חזרה בפ מפ"א וממילא אס מ' שפלס ידע מפי שבת ואח"כ שכת אינן חייב אלכא חטאת אחת לכל פשבתות שחילל - ופוא נכלל ברישא דמתנתן - וממילא דברי רב ושמואל צדין טענ"ס ביאור -

9 פ"ע ע"ב, אלכא מתניתין... פאורי, ורש"י ד"פ פאור'

דבר ושמואל תינוק שנשבה נקרא שולט, דרי יוחנן ור"ע אונ"ס.

10 רמב"ם פרק ב' שגטת פלכפ ו'

פראמ"ס פסק כרב ושמואל שפתינוק שנשבה פוא שולט וחייב חטאת לכל סוג עבירה שזבון (בכרת).

ופנה, בענין פלגאופ ברבית קי"ל שני שי"א מכל"ל, אחי"ק' מותר ל'פלוותו ברבית - שפחיו ל'פחזיר רבית פוא מ'והי אחי"ק עמק', ודע פראשונ'ם ל'גבי מי שאביו פ'איר דתו ומחיל'א דא קב"ל חיעק י'פודי - פ'אס מותר ל'פלוותו ברבית -

11 נמוקי יוסף בבא מ'יעא פרק ה' (בר"י נ"ב ע"ג), וא"ת תינוח מומר... מן פ'מורידין פ'וא'

ש'את פ'נמוקי' פ'יא ש'גה ש'נתגדל בביתו של עכו"ם ומותרת אב"ל ראב"י פ'ודים שומרי תו"מ דא נחשב כתינוק שנשבה - ודוקא תינוק שנשבה לבין פ'עכו"ם ש'מנ' ש'מנ' דא ראב"י פ'ודים שומרי מ'לוות נחשב ל'שג'.

12 פ'ירוש פ'משניות ל'פ'רמב"ם חולין פרק א' משנה ב' מ'פדורת קאפח, ודע... שביארו'

פ'רמב"ם כ'נראב' חולק ע"ל פ'נמוקי' וסובר ע'אם ל'גדלו פ'על ש'טותיפ'ם פ'רי פ'וא כתינוק שנשבה אע"פ ע'אח"כ ראב"י פ'ודים שומרי מ'לוות.

13 שו"ע יו"ד סי' קנ"ט סעיף ג', פ'קראים... ורמ"א

פ'שו"ע פסק כ'חו פ'רמב"ם ל'גבי פ'קראים, ופוסק פ'רמ"א ש'בן פ'ומר ע"כ אסור ל'פלוותו ברבית פ'ואיל ופ'עלכ' כ'רמב"ם ול'א כ'נמוקי'.

14 ע"ק פ'ס"ק ו'

פ'ש"ך ד'א מ'ל'א את ד'ברי פ'רמב"ם פ'פירוש פ'משניות - וב'אמת אין פ'דברים מופיעים פ'פ"מ פ'מודפס ב'ש"ס ש'מורג'ם ע"י ר' י'פודה אבן תבון, ומסתמא פ'י"ל ל'פני ר'ב"י כתב יד פ'רמב"ם ב'צרבת פ'תואם ל'תרמ"ו של פ'קאח - (וב'פ'רות פ'מתרג'ם כותב שק'ע ז'ה פ'וסק' פ'רמב"ם בכתב ידו ל'עת ז'קנתו) ול'מ'ש'ה, פ'בי'א פ'ש"ך כ'ה ש'בות ש'פחמ'רו בענין פ'קראים ש'כ'נראב' ד'א קי"מ אפילו את פ'מ'לוות ש'הם ב'על'ם מ'אח"כ ב'פן. ב'נ'ע ל'פודי בן ז'מנעו ש'אין שומרי תו"מ מחוסר י'דיע'ה - א"ל ש'רואב' י'פודים י'ראוי ש'מ'ם - ל'פ' פ'שו"ע ד'ינ' כ'ש'ר'אל ע'מור וסור ל'פלוותו ברבית ואולי ע'ם פ'ש"ך י'ודה ל'פ'כר'ת פ'שו"ע כ'גד פ'נמוקי'.

ופנה, ב'ענין ל'גב ש'מ'עשי ע'בירה ע'לו"ם ל'ש'ל'ם מ'פודי מ'כ'ויתו כ'פודי פ'רי מפורש ב'מ'א וברמב"ם ש'ע'ם ב'על ד'עות כ'זבות - ש'נקרא אפיקורס - י"ל מכל"ל ר'ב - ופ'רמב"ם פ'פירוש פ'משניות פ'גדיר את פ'אפיקורס כ'מי ש'אין מ'אח"כ ב"י ע'פ'יקרים ש'מנה. בענין פ'חסרון ב'דעות ד'א ברור א'ם יש ל'חלק ב'ין פ'שג'ע ל'מ'זיד - וכ'נראב' פ'רמב"ם ופ'ראב"ד נ'חלקים ב'דבר -

15 רמב"ם פרק ג' תשובה פ'על ז',... ובעל תמונה, ופ'שג'ת פ'ראב"ד

ל'פ' פ'רמב"ם מ'י ש'מ'אח"כ ש'ד' פ'וא ב'על ג'ל' נ'מנה ב'ין פ'מינ'ם, ופ'ראב"ד א'זן ע'אם מ'ש'פו קורא ב'חוש א'יב ש'ד' פ'ו"ב את ב'ני י'שר'אל מ'מ'רים ב'יד ח'זק'ה וב'זרוע נ'טו"ה, וש'ע"י ד' ע'ל אר"ל י'שר'אל מ'ראשית ש'נה וצד אחרית ש'נה - וכ'י"ל ב'אלו - וב'תמימות מ'אח"כ ש'ש ל'די י'ד, ז'רוצ ע'ינ'ם כ'חו א'ל'ה ש'ש ע'ל - פ'אס אפ'שר לומר ש'פ'וא מ'ין ו'אין לו ח'לק ל'עולם פ'ב'א?

פ'סבר ב'דברי פ'רמב"ם ב'ש ר' חיים מ'בריסק מובא ב'ספר קוב"ל מ'אח"כ ל'תלמידו ר' א'לחנן וסרמן פ'י"ד -

16 קוב"ל מ'אח"כ מ'אח"כ ש'בוש ב'דעות... ח"י'ב מ'יתפ'

ל'פ' ר' חיים סובר פ'רמב"ם ש'אין פ'שם אפיקורס מורה ע'ל א'ש'ת פ'כופר לומר ש'כפר מ'חמת ר'שעות, א'ל'א תואר מ'מי ש'חסר לו פ'אמונה א'שר ב'עדי'ה אין לו ק'שר ע'ם כ'על י'שר'אל.

ר' א'לחנן מק'שה ע'ל ר' חיים -

17 פ'ע, אב"ל ק'שה... ע'ם ב'חסרון מ'אח"כ

ר' א'לחנן מק'שה ש'ל'דברי ר' חיים ש'פ'רמב"ם סובר ש'מי ש'אין לו מ'אח"כ פ'וא אפיקורס אפילו א'ם אין א'שם ב'כפירתו - ל'מה אין פ'תינוק ב'כ'על פ'אפיקורסים, וכן פ'תינוק שנשבה לבין פ'עכו"ם ב'מ' ח'יב ח'סאות ו'אין לו ד'ין מ'ין ומומר ?

18 פ'ע, וי"ל... ע'ל פ'דעת'

ר' א'לחנן ל'מד ש'ש אפיקורס מורה ע'ל א'ש'ת - וסובר פ'רמב"ם ש'אין פ'שכ'ל פ'ישר י'כ'וד ל'סבו' ש'ד' י'פ"ה ב'על ג'ל', וכ'ל מ'י ש'יש מוח ב'קדקדו מ'ב'ין ש'אין פ'כוונה ב'פסוקים וב'א'ד'ה כ'פ'ש'ן וש'פ'כ'ל כ'תוב ע'ל ד'רך מ'ש'ל ב'ל'בד, ול'כן מ'י מ'אח"כ ב'ת'שמות פ'וא א'שם ב'א'עות ו'נקרא אפיקורס. ד'א כן פ'א'ע'ה ב'דברים ל'א פ'ש'טים, א'ו פ'תינוק שנשבה לבין פ'ע"ים ש'הם ש'ג'ים ב'אמת - אין ל'פ'ם ד'ין אפיקורס.

וא"כ - ל'פ' ר' א'לחנן פ'שג'ע ב'כפירה א'ינעו אפיקורס, וכן ב'אמת מפורש ב'רמב"ם פ'פירוש פ'משניות ש'ראינ', ע'ם ב'פ'כות מ'אח"כ -

19 רמב"ם פרק ג' מ'אח"כ פ'על א' - ע'

ע'ם פ' כתב פ'רמב"ם ש'בני פ'קראים א'ינעו אפיקורסים א'ל'א כ'אנסי'ם וראוי ל'פחזיר'ם ב'תשובה.

פנשנפ לנמלק פריק פי' מלופ ולופ סול' פד' ב' ז"פ עז' כתב ולענן פקראים

N²⁰ פנשנפ לנמלק פריק פי' מלופ ולופ סול' פד' ב' ז"פ עז' כתב ולענן פקראים

יש גורסים ברמב"ם, ולדא ימפר אדם דפרעס' - ומנא שפס אונג אונג מקבלים תוכחה מורידיס אונג - ולכאורה ר"ד כח שפסיר פער"ח שבצ"ס אפיקורסים פס אלדא שפין מורידיס אונג מיז אלדא מנסיס דקרבים תחלה, אבד פב"ו שפסק אסור דפלוותם ברבית א"כ סובר שאינא אפיקורסים וכפסברו עד ר' אלחנן.

אלדא שלפי ר' אלחנן יולדא חידוש גדול דדינא - שפי שלדא קבל חינוך יפודי ופתחיה דלחנוד ולפאמין בכל, אבד אינען מוכן לשעת את אורח חיו בדלד פקושי - יולדא מכלדל תינוק שלשה ונשפ מואר לתאבון לכד פתורה שפוב כאפיקורס ואין לו חלק לעולם פבא ויולדו לפי ר' חיים יולדא מכלדל מין ונשפ מואר.

¹ יך השונא שנאמר בתורה לא מאמות העולם הוא אלא מישראל והיאך יהיה לישראל שונא מישראל והכתוב אומר לא תשנא את אחיך בלבבך. אמרו חכמים כגון שראו לברו שעבר עבירה והתרה בו ולא חזר הרי זה מצוה לשונא עד שיעשה תשובה וישב מרשעו.

² דע, דמה שנקט הרמב"ם ז"ל "התרה בו ולא חזר", ולא נזכר דבר זה בגמרא דפסחים הנ"ל דהו, משום דהגמרא איירי, כגון: מעשה דטוביה שבא על ערה שהיא עבירה מפורסמת, ורבינו יונה איירי גם כן הכי כמו שכתב במאמר רי"ט דה, והרמב"ם רצה לכלול גם כן שאר עבירות שאינן מפורסמות, שהיא מותר לשונא אותו עבורן, לכן הוסיף שהתרה בו ולא חזר:

³ עבר עבירה וידע שהיא בלא תעשה אבל אינו יודע שהיא בלא תעשה ומביא חטאת. אבל אם ידע שהיא בלא תעשה וישנן בקרבן ולא ידע אם חייבין עליה קרבן אם לאו הרי זה מיד. ששנת קרבן אינה שגגה בעבירות אלו שחייבין עליהן כרת:

אדם לחבירו בכל מה שציוו רבינו יונה (במאמר רכא), בגזל ונוק ועצר וכושט הוא בא לכתחילה מצד סיבה אשר על ידה היצר הטעהו שמתור לעשות דבר זה לחבירו, אף שבאמת השכנגדו צדיק בריבו, אך על-כל-פנים מצא לו היצר מקום לפתותו שמתור לעשות לאיש ריבו כל דבר רצח. ולפעמים מפתהו היצר שמצוה גם כן יש בזה, ואם יראה בעצמו, שאיש אחר יעשה ככה העולה או הבושת ואונאת דברים לאיש אחר, כמו שהוא עושה לאיש זה, ירים קולו עליו לאמר שהוא עושק או מבייש לאדם מישראל בחינם. ואם כן אנו רואין בחוש, שרק היצר מעיר את עיניו לאמר שלאיש הנוכחי עליו לא צותה התורה כל האזהרות הלארין והעשין, לא תשנא וגו' ואהבת לרעך כמוך וכיוצא בזה, ואם כן איך נוציא לאומר מותר הזה מכלל "עמיתך", אם לא שהוא נראה לכל שאין באותו הדבר במה לטעות בשום אופן, רק החוטא הזה הוא גנב או גולן פשוט, אז יש לעיין הרבה בזה לעניין הוכחה וכיוצא בזה:

⁴ והנה כל זה כתבנו בענין שבין אדם למקום, אבל בענינים שבין אדם לחבירו, אף שהוא מתנהג בהן שלא כדרך כמה פעמים, מחוייבין אנו להוכיחו דאינו יוצא מכלל "עמיתך" על ידי זה. ורק לענין לשון הרע התיר עליו רבינו יונה (במאמר רכא), ולא משום דאינו בכלל "עמיתך", רק משום "לקנא לאמת ולעזור לאשר אשם לו", אבל לענין הוכחה ולענין אהבת רעים ולכל שאר ענינים אשר אנו מצויין לאיש עמיתנו, מחוייבין אנו גם לו: וראה לדבר, דבענין בין אדם למקום התנה רבינו יונה (במאמר רט) שכתב: "אשר כל שצר עמו יודעים שהיא עבירה". ונראה בעליל כונתו, דאי לאו הכי עדיין הוא בכלל "עמיתך". ודבר זה ידוע בבין

⁵ ג' ימצוה על כל אדם לארוך את כל אחד ואחד מישראל כנופו שנאמר ואהבת לרעך כמוך [ה]. לפיכך צריך לספר בשבחו ולחיים על מנתו כאשר הוא חם על מנתו עצמו ורוצה בכבוד עצמו. והמתכבד בקלון חבירו אין לו חלק לעולם הבא:

[ה] ודיקא שהיה רעך בתורה ובמצות אבל אדם רשע שאינו מקבל תוכחה כמותו לשנאו שנאמר דעת ה' שנאת רע ומוטר הלא משנאך ה' אשנא וגו' (משלי פאדט). ע"כ:

⁶ ובהגה"מ פ"ו מהלכות דעות כתב דאין רשאין לשנאוהו אלא אחר שאינו מקבל תוכחה ונסוף ספר אהבת חסד כתב בשם הגר"י מולין דמורה לאכזב את הרשעים מה"ט והציא כן מתשובת מהר"ם לובלין כי אללנו הוא קדם תוכחה שאין לנו יודעין להוכיח, ודיינין לכו כאלוסיין

⁷ כלל *גדול אמרו בשבת יכל השוכח עיקר שבת ועשה מלאכות הרבה בשבתות הרבה אינו חייב אלא המאת ארת חודע עיקר שבת ועשה מלאכות הרבה בשבתות הרבה חייב על כל שבת ושבת

⁸ רב ושמואל דאמרי תרוייהו מתניתין בתינוק שנשבה לבין הנכרים וגר שנתגייר לבין הנכרים אבל הכיר ולבסוף שבה חייב על כל שבת ושבת

⁹ אלא מתניתין כשהכיר ולבסוף שבת ודרב ושמואל נמי כהכיר ולבסוף שבת דמי והכי איתמר רב ושמואל דאמרי תרוייהו "אפילו תינוק שנשבה בין הנכרים וגר שנתגייר לבין הנכרים כהכיר ולבסוף שבת דמי וחייב ורבי יוחנן ורבי שמעון בן לקיש דאמרי תרוייהו דוקא הכיר ולבסוף שבת אבל תינוק שנשבה בין הנכרים וגר שנתגייר לבין הנכרים פטור

פסוק - וקסבר רבי יוחנן ורבי אומר מותר אטם הוא ולא שגגה היא :

¹⁰ ן כל המחוייב חטאת קבועה על שננתו ועשה בשגגה ונדע לו אחר שחטא אע"פ שלא היתה לו ידיעה בתחלה שזה חטא הוא הרי זה חייב חטאת. כיצד תינוק שנשבה לבין העכו"ם וגדל והוא אינו יודע מה הם ישראל ולא דתם ועשה מלאכה בשבת ואכל חלב ודם וכיוצא בהן. כשיודע לו שהוא ישראל ונצווה על כל אלו חייב להביא חטאת על כל עבירה ועבירה וכן כל כיוצא בזה :

¹¹ ומ"ס טעה מומר עלמו שכין שידע רבוטו ומתכוין למרוד בו כופר הוא אכל בן מומרה כיון שנתגדל על דהיהם של עובדי כוכבים שנג הוא ואין מורדין לאו מילתא הוא דכי אמרינן הכי ה"מ בתיטק שגגה לבין העובדי כוכבי' שלא הכיר תורת ישראל מעולם אכל זה שטומד בין ישראל והלך ומדבק בחוקותיהם של עובדי כוכבים מן המורדין הוא.

¹² דע כי מסורת בידינו מאבותינו כפי שקבלהו קבוצה מפי קבוצה כי זמנינו זה זמן הגלות שאין בו דיני נפשות אינו אלא בישראל שעבר עברת מיתה, אבל המינים והצדוקים יהביתוסים לכל שינוי שיטתיים⁸¹ הרי כל מי שהתחיל אותה השטה תחלה⁸² ייהרג לכתחלה כדי שלא יטעה את ישראל ויקלקל את האמונה, וכבר נעשה מזה הלכה למעשה באנשים רבים בכל ארץ המערב. אבל אלו אשר נולדו בדעות אלה וחנכו על פיהן הרי הם כאנוסים חיינם דין תינוק שנשבה לבין הגוים שכל עברותיו שגגה כמו שבאר.

13 ו [ה] י הקראים אין להם דין מומרים ואסור להלוותם ברבית ואין צריך לומר (ו) (ז) שאסור ללוות מהם ברבית :

הגה וע"ל סימן קכ"ז וקכ"ד דין אלוסין . [ו] חינוק שמשנה לבין העובדי כוכבים ואינו יודע מתורה ישראל כלל דינו כקראים ואסור להלוות לו ברבית (כך משמע מ"י לדעה הרמב"ם) ז ולכן (ז) מומרה לעבודה כוכבים שיש לה בן מן העובד כוכבים חן שהבן הרי הוא כמוה ונקרא מומר (ז) אסור להלוות לו ברבית (מרדכי פ' החולן) דהוי כחינוק שמשנה לבין העובדי כוכבים :

14 ו הקראים כו' . זל צ"י ולענין הקראים נ"ל
 דלהרמב"ם בפירוש מהניחין קמייחא דחולין דחשיב לכו כחינוק שמשנה בין העובדי כוכבים אסור להלוותם ברבית ואע"ג דמדברי כ"י נראה דמוחר להלוותן ברבית לא שבקינן דברי הרמב"ם המפורשין בשביל דברי הג"י עכ"ל ואני בעניותי * עיינתי בדברי הרמב"ם שם ולא מלאתי שום משמעות אדרבה כתב להיפך ובמומר למדו הפוסקים דמוחר להלוותן ברבית וא"כ ה"ה הקראים וכ"כ מהרש"ל דקראים דינם כמומר ומוחר להלוותן ברבית ומביאו הדרישה וכן משמע קלה בחשבת ר"א ו' חיים ר"ם קי"ג דקראים דינם כישראל מומר ועיין בחשבת רבינו שמשון שהביא המבי"ט ח"ב סי' ל"ח כו' וכן בחשבת רבי זללאל סי' ג' וגם כתב שם שהקראים שבזמן הרמב"ם היו בהם כמה מעלות טובות משא"כ עכשיו:

15 ו חמשה ון הנקראים [סי' מינים] . האומר שאין

השנת הראב"ד

"האומר שיש לו רבין אחר אלא שהיה נון וכלל פניה . ז"ל ולמה קראו לו כן והוא גדולים וחזקים ממנו כלל כו' המעשה לוי חס ערלו מקראים ויחד משה ערלו ברבי הלכות הסבכות לפי שרשום:

שם אלוה ואין לעולם מנהיג . והאומר שיש שם מנהיג אבל דן שנים או יותר . "האומר שיש שם רבין אחד אבל שהוא טף ובעל תמינה .

16 א. דעת הרמב"ם דהמאמין בהגשמה הוא מין. והראב"ד כתב שגדולים וטובים טעו בזה מפני האגדות המשבשות הדעות. ושמעתו בשם כ' מו"ר הגר"ח הלוי זצ"ל מבריסק בדעת הרמב"ם, כי בכפירה לא שייך שוגג. דהא מ"מ אינו מאמין וא"א להיות בכלל ישראל בלא אמונה. ואומרים משמו בזה"ל "דער וואס איז נעביך אאפיקורוס איז אויך אאפיקורוס" ולכאורה דבריו מוכרחין שהרי כל הכופרין וכל עובדי ע"ז הם מוטעין. ואין לך מוטעה יותר מהמקריב בנו למולך והוא חייב מיתה.

17 אבל קשה דהא תינוק המוטל בעריסה ג"כ אין לו אמונה ומ"מ הוא בכלל ישראל ותינוק שנשבה לבין העכו"ם מביא קרבן על שגגתו ואין דינו כמומר (שבת ס"ט). ומוכח דאנוס רחמנא פטרי' גם בהסרון אמונה?

18 וי"ל לפי המבואר למעלה כי יסודי האמונה מוכרחין ודעת האדם מצד עצמה לא תתן מקום לכפירה ורק רצון האדם לפריקת עול מטה את שכלו לטעות בדברים פשוטים ומוכרחים וע"כ שגגתו עולה זדון. אבל האומר מותר לעבוד ע"ז הוא שוגג ופטור ממיתה כיון שסבור שעושה ברשות התורה, ואפשר שזו היא כונת הראב"ד "מפני האגדות המשבשות הדעות" היינו שטעותן אינה מדעת עצמן, אלא מפני שמבטלין דעתן לדעת האגדות וזהו בכלל אומר מותר, דחשוב שגגה גם בכפירה. ותתישב בזה מה שמקשין מהא דאמר ר' הלל אין משית לישאל שכבר אכלוהו בימי חזקיה, ואיך אפשר לומר, שר' הלל יצא מכלל ישראל ח"ו, שהרי כפר באחד מעיקרי הדת? ולפי המבואר גיחא, שר' הלל אמר כן מפני שטעה בהבנת הכתובים והוי כאומר מותר ודינו כשוגג, ומשו"ה קאמר רב יוסף התם שרא ליה מריה לר' הלל. ודעת הרמב"ם כי הטעות בענין הגשמה באה מדעת עצמן ולא מפני האגדות, כי אילו היתה דעתן צלולה לא היו האגדות מטעות אותם והיו מוצאין דרך לישב דברי האגדות שלא יהיו נגד הדעת.

19 א"כ שנינו מודה בתורה שבעל פה אינו זקן ממרא האמור בתורה. אלא הרי זה בכלל האפיקורסין: כ מאחר שנתפרסם שהוא כופר בתורה שבעל פה הרי הוא כשאר כל האפיקורסין והאומרים אין תורה מן השמים והמסרין והמזמירין. שכל אלו אינם בכלל ישראל: ג כמה דברים אמורים באיש שכפר בתורה שבעל פה במחשבתו ובדברים שנראו לו. והלך אחר דעתו הקלה ואחר שרירות לבו וכופר בתורה שבעל פה תחילה כצדוק ובייתום וכן כל התועים אחריו. אבל בני התועים האלה ובני בניהם שהחיו אותם אבותם ונולדו בין הקראים ונדלו אותם על דעתם. הרי הוא כתינוק שנשבה בניהם ונולדו ואינו רזי לאחוז בדרכי המצות שהרי הוא כאנוס ואע"פ ששמע אח"כ [שהוא יהודי וראה היהודים ודתם הרי הוא כאנוס שהרי גדלוהו על מעותם] כך אלו שאמרנו האוחזים בדרכי אבותם הקראים שמעו. לפיכך ראוי להחזיר בתשובה ולמשכם בדברי שלום עד שיחזרו לאיתן התורה:

20 עורר כספ ז'בנין הקראים ר"ל דלכרמכ"ס נ"י מהני' קמיופא דחולין דמשיב לנו כמיוק טעמא כי סטו"ס אין להם דין מומרים ואסור להלוותם מדינת ע"כ חס חייב סכרי מדגרי רביט סט כרלס טיש לכס דין אפיקורסין נגזרים ומוחר לכנן כיום כנאן סגלום חמ"ס סלון נו ד"ר אפר ע"כ ר"ל שטעות הוא שגגה בכפירה ועיקר ראיית מנן הוא מפני' כנינו נס"ג. מסלמת ממרים ז"ל חנל בני כתינוק האלס וכני כניסס סהדוטו איהם אנוסה ונולדו בין קראים תגלו אוקס על דעתם כרי כול כתינוק טעמא כניסס ונדעונו ט' כך הנו באחורו כ"יחודים נדרכי אבותם קראים טעם לפיכך ראוי להחזירם נכסוטה ולמשכן נככני טעם עד שיחזרו לאיתן סטורס ע"כ כרי כנינוס דככינן לנו דין כיווק טעמא לנין כטו"ס ואסור לסרגן ונ"ס כטעמא חולין מיידי כישלאל טעמא קראי דושיא דדוק וניויוס דלו ודלו מחר להוינו. ודע שדעוס סרעכ"ס עם מעדל טו סייס כלשנו ולא יחבר חס לברנן דאשמת דלס לא רנו (החור לאיתן סוכרס דלו מחר לברנן וכ"כ ספסי' מטכאלי ח"א ס' ל"ו וכרנר"ו כונלו דכניו כטעמא סה"כ כנללל סטון כ' ולכ"ו אלו דכרי כניס דתמס' סולין כטעמא מיידי כנלל רנו למחר לאיתן סוכרס ונמ"ס מוסר לברנן ולכ"ו מחר להלוותן כניסס וכ"ס ככר"ל כטעמא סטון י"כ: